

Sygnatura akt I 1Ca 53/14

POSTANOWIENIE

K., dnia 07-03-2014 r.

Sąd Okręgowy w Koninie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Aleksandra Bolczyk

Sędzia: SO Iwona Przyłębska-Grzybowska-spr Sędzia: SO Iwona Złoty

Protokolant: st. sekr. sąd. Magdalena Szulc

po rozpoznaniu w dniu 07-03-2014 r. w Koninie

na rozprawie

sprawy z wniosku I. Z.

przy udziale (...) SA w G.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wnioskodawczyni

od postanowienia Sądu Rejonowego w Turku

z dnia 25 listopada 2013 r sygn. akt INs 426/13.

postanawia:

1. Oddalić apelację.
2. Zasądzić od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika postępowania kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania w instancji odwoławczej.

Iwona Przyłębska- Grzybowska Aleksandra Bolczyk Iwona Złoty

Sygn. akt I 1 Ca 53/14

UZASADNIENIE

Wnioskodawca I. Z. wniosła o ustanowienie na mocy art.305¹ k.c. służebności przesyłu obciążającej nieruchomości stanowiącą działki, dla których Sąd Rejonowy w Turku prowadzi księgę wieczystą nr KW (...) na rzecz E.-Operator w G., treścią której jest znoszenie istnienia na nieruchomości obciążonej i w przestrzeni nad i pod powierzchnią tej nieruchomości urządzeń przesyłowych w postaci słupów i linii SN i nN oraz prawie korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do dokonywania konserwacji, remontów, modernizacji urządzeń wraz z prawem wejścia, wjazdu na teren odpowiednim sprzętem. Nadto wniosła o zasądzenie od uczestnika postępowania na swoją rzecz - tytułem odpowiedniego wynagrodzenia za ustanowienia w/w służebności przesyłu - kwotę 32.000 zł, jak

również o zasądzenie od uczestnika na swoją rzecz kosztów postępowania w sprawie. W uzasadnieniu wniosku wnioskodawczyni podała, iż na terenie działek wchodzących w skład gospodarstwa rolnego stanowiącego jej własność w latach 70-tych zostały posadowione słupy SN i nN, a przedmiotowa nieruchomość ma urządzoną księgę wieczystą KW (...). Obecnie właścicielem i użytkownikiem urządzeń jest uczestnik postępowania E.-Operator G.. Ponadto podała, że pismem z dnia 29 sierpnia 2012 roku wezwała do usunięcia urządzeń naruszających jej prawo własności, skierowanym do (...) SA w G.. Wnioskodawczyni podała również, że ostateczne stanowisko uczestnik określił w piśmie z dnia 29 marca 2013 roku, w którym to stwierdził, że brak jest podstaw do uznania jej roszczeń, a negocjacje trwające ponad rok nie doprowadziły do zawarcia ugody. W końcowej części uzasadnienia wniosku wnioskodawczyni powołała się na pogląd Sądu Najwyższego, zgodnie z którym właścicielowi nieruchomości przysługuje w stosunku do operatora roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z nieruchomości oraz usunięcia urządzeń.

Uczestnik postępowania (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G. Oddział w K. w odpowiedzi na wniosek wniósł o jego oddalenie, a w uzasadnieniu podał, iż jest właścicielem urządzenia elektroenergetycznego – napowietrznej linii energetycznej nn 0,4 oraz stacji transformatorowej nr (...) znajdujących się na nieruchomości stanowiącej własność wnioskodawczyni. Ponadto uczestnik podniósł, że do stacji transformatorowej znajdującej się na nieruchomości wnioskodawczyni doprowadzona jest linia energetyczna SN 15 kV, przebieg linii ujawniony jest na planie sytuacyjnym z dnia 10 lutego 1968 roku, a umiejscowienie stacji transformatorowej obrazuje plan trasy linii WN 15kV oraz usytuowanie stacji trafo z dnia 5 lutego 1968 roku i 9 lutego 1968 roku. Uczestnik podał ponadto, że budowa przedmiotowej infrastruktury energetycznej została odebrana w dniu 28 września 1968 roku, co wynika z protokołu przekazania budowy do eksploatacji. W odpowiedzi na wniosek uczestnik podniósł, zarzut, że posiada tytuł prawny do posiadania na nieruchomości wnioskodawczyni urządzeń elektroenergetycznych w postaci linii energetycznej nn 0,4 kV oraz stacji transformatorowej z faktu zasiedzenia przez Skarb Państwa służebności gruntowej, polegającej na prawie posiadania na nieruchomości wnioskodawcy urządzeń elektroenergetycznych w postaci linii nn 0,4 kV oraz stacji transformatorowej na rzecz każdego właściciela nieruchomości władnącej. Uczestnik jako nieruchomość władnącą wskazał Główny Punkt Zasilania w T. tzw. (...) T. – Z.. Uczestnik podniósł także, że bieg terminu zasiedzenia służebności gruntowej rozpoczął się w dniu 29 września 1968 roku, a biorąc pod uwagę ówczesny stan prawny potrzebny do zasiedzenia przy przyjęciu 20 lat w złej wierze upłynął w dniu 29 września 1988 roku. W końcowej części uzasadnienia wykazał następstwo (...) S.A w G. oraz odniósł się szczegółowo do zasady jednolitego funduszu własności państwowej i powołał się w tym zakresie na orzecznictwo.

Postanowieniem z dnia 25 listopada 2013 roku Sąd Rejonowy w Turku sygn. akt I Ns 426/13 oddalił wniosek i orzekł o kosztach postępowania.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd I instancji ustalił, że nieruchomość oznaczona nr działki (...), położona jest w miejscowości B. i stanowi własność wnioskodawczyni I. Z.. Wnioskodawczyni przedmiotową działkę otrzymała w drodze darowizny w roku 1996 od swoich rodziców I. i S. małżonków H.. W momencie otrzymania darowizny na działce istniała już infrastruktura oraz słupy. Wnioskodawczyni dopiero po raz pierwszy wezwała uczestnika do usunięcia słupów w sierpniu 2012 roku. Dla nieruchomości urządzona jest księga wieczysta o nr (...), prowadzona przez Sąd Rejonowy w Turku. Przedmiotowa działka o powierzchni 4,54 ha w części jest zabudowana dwoma budynkami mieszkalnymi, oborą, stodołą, pozostała zaś część wykorzystywana jest jako grunty orne i pastwiska.

Na przedmiotowej działce znajduje się osiem słupów i transformator, słupy są betonowe, cztery pojedyncze i cztery podwójne. Zostały one posadowione pod koniec lat 60-tych i w tym samym miejscu są do dziś. Działka, na której znajdują się w/w urządzenia, ma charakter rolniczy. Przez działkę przebiega linia niskiego napięcia nn 04 oraz znajduje się stacja transformatorowa. Do stacji transformatorowej doprowadzona jest linia energetyczna średniego napięcia 15 kV. Relacja linii średniego napięcia to D.–G.. Właścicielem urządzenia elektroenergetycznego – napowietrznej linii energetycznej nn 0,4 kV oraz stacji transformatorowej nr (...) znajdujących się na działce stanowiącej własność wnioskodawczyni, jest uczestnik postępowania (...) SA w G.. Do stacji transformatorowej znajdującej się na nieruchomości doprowadzona jest linia energetyczna SN 15 kV, a przebieg linii ujawniony jest na planie sytuacyjnym z dnia 10 lutego 1968 roku. Umiejscowienie stacji transformatorowej obrazuje plan trasy linii WN 15kV oraz usytuowanie stacji trafo z dnia 5 lutego 1968 roku i 9 lutego 1968 roku. Słupy wraz z linią zostały oddane

do użytku w dniu 28 września 1968 roku na mocy protokołu z przekazania budowy B. A, B, C, D, E, F do eksploatacji. Z chwilą końcowego odbioru technicznego linia energetyczna została przekazana do eksploatacji. Linia czynna jest do dnia dzisiejszego.

Przedmiotowa linia energetyczna została wzniesiona na mocy decyzji o lokalizacji szczegółowej Nr (...) (...) z dnia 21 lutego 1968 roku wydanej przez (...) Wydział Budownictwa Urbanizacji i Architektury w T.. Nadzór Telekomunikacyjny – T. uzgodniono dnia 16 lutego 1968 roku, a Powiatowy Zarząd Dróg (...) w T. – uzgodniono dnia 9 marca 1968 roku. Przebieg linii ukazany został na mapie stanowiącej nieodłączną część przedmiotowej decyzji – uzgodniono dnia 19 marca 1968 roku. Protokołem z dnia 28 września 1968 roku z przekazania budowy B. A, B, C, D, E, F do eksploatacji komisja stwierdziła, iż linia 15 kV wykonana była zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami, jak również dokonano odbioru technicznego przedmiotowej linii wraz z urządzeniami. Z chwilą końcowego odbioru technicznego linie energetyczne i słupy zostały przekazane do eksploatacji. Wzniesione linie i słupy są czynne do chwili obecnej.

Decyzją z dnia 14 kwietnia 1975 roku Wydział Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w P. podjął decyzję o wywłaszczeniu na rzecz Skarbu Państwa części nieruchomości położonych w T. przy ul. (...) i przyznanie za dokonanie wywłaszczenia konkretnych kwot odszkodowawczych, zobowiązując Zakład (...) - Zakład (...) w K. do ich zapłaty. W okresie od oddania linii poprzednicy prawni uczestnika wykonywali prace konserwacyjne słupów i linii energetycznych, a aktualnie czyni to uczestnik postępowania. Wchodząc na grunt wnioskodawcy w powyższym celu nie pytali o zgodę właściciela, obecnie uczestnik, a wcześniej jego poprzednicy, swobodnie korzystali z linii, w razie potrzeby dokonywali koniecznych napraw, nikt nigdy nie zakazywał wykonania remontów, napraw, nigdy nie było żadnych sporów dotyczących korzystania z linii, a samo korzystanie było niezakłócone. Część czynności dokonywana jest okresowo, pozostałe na bieżąco stosownie do aktualnych potrzeb.

W dalszej części uzasadnienia Sąd I instancji ustalił, że dla nieruchomości położonej w T. Z. Lewe oznaczonej nr działek (...), o łącznej powierzchni 0,8191 ha, w Sądzie Rejonowym w Turku w Wydziale Ksiąg Wieczystych prowadzona jest księga wieczysta (...), której własność wpisana jest na rzecz Skarbu Państwa. Powyższa nieruchomość zabudowana jest budynkiem stacji transformatorowej. Użytkownikiem wieczystym gruntu do dnia 5 grudnia 2089 roku i właścicielem budynku stanowiącego odrębną nieruchomość jest (...) S.A. w K.. Podstawą wpisu jest prawomocna Decyzja Wojewody (...) nr (...) III. (...) (...) z dnia 7 sierpnia 1996 roku. Opisaną decyzją stwierdzone zostało nabycie z mocy samego prawa z dniem 5 grudnia 1990 roku przez przedsiębiorstwo Państwowe Zakład (...) w K. prawo użytkowania wieczystego nieruchomości Skarbu Państwa, składającej się z działek (...).

Uczestnik na przestrzeni lat przeszedł liczne zmiany nazw swego przedsiębiorstwa. Postanowieniem z dnia 27 lutego 1985 roku Sąd Rejonowy w Poznaniu Sekcja Spraw Rejestrowych w sprawie o sygn. akt PP 155 wpisał do rejestru (...) Zakładów (...) w P. zmianę nazwy Zakładów (...) na Zachodni O. Energetyczny – Przedsiębiorstwo Państwowe w P.. Zarządzeniem nr (...) Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989 roku, z dniem 1 stycznia 1989 roku utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...). Postanowieniem z dnia 1 sierpnia 1993 roku syn. akt H-1138, Sąd Rejonowy w Kaliszu wpisał do rejestru Zakład (...) Spółka Akcyjna, wykreślając postanowieniem z dnia 1 sierpnia 1993 roku sygn. akt PP 131 Zakład (...) w K., który w dniu 27 czerwca 1996 roku zmienił nazwę na (...) Spółka Akcyjna w K.. W wyniku połączenia spółek energetycznych powstała (...) Spółka Akcyjna w G.. Na mocy postanowienia z dnia 22 grudnia 2004 roku sygn. akt PO.XXII NS-REJ. KRS/(...), Sąd Rejonowy w Poznaniu XXII Wydział Gospodarczy dokonał wpisu połączenia przez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej (...) Spółka Akcyjna w K. na spółkę przejmującą (...) Spółka Akcyjna G.. Postanowieniem z dnia 31 grudnia 2004 roku sygn. akt (...). KRS/(...), Sąd Rejonowy w Gdańsku XII Wydział Gospodarczy wpisał do rejestru zmianę nazwy (...) Spółka Akcyjna w G. na (...) Spółka Akcyjna. Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ VII Wydział Gospodarczy z dnia 3 lipca 2007 roku wydanego w sprawie sygn. akt GD. VII – REJ. KRS/(...), (...) Spółka Akcyjna w G. przekształcił się w spółkę (...) Spółka Akcyjna.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił w oparciu o osobowy i rzeczowy materiał dowodowy.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd I instancji zważył, iż zgodnie z treścią art. 305¹ k.c. nieruchomości można obciążyć na rzecz przedsiębiorstwa, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1, prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu). Artykuł 49 § 1 k.c. stanowi, że urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzą w skład przedsiębiorstwa. Wnioskodawczyni wniosła o ustanowienie odpłatnej służebności przesyłu na nieruchomości będącej jej własnością, oznaczonej numerem działki (...) na rzecz E. Operator w G., treścią której jest znoszenie istnienia na nieruchomości obciążonej i w przestrzeni nad i pod powierzchnią tej nieruchomości urządzeń przesyłowych w postaci słupów i linii SN i nN oraz prawie korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do dokonywania konserwacji, remontów, modernizacji urządzeń wraz z prawem wejścia, wjazdu na teren odpowiednim sprzętem.

Podstawą prawną roszczenia wnioskodawczyni jest art. 305² § 2 k.c., zgodnie z którym jeżeli przedsiębiorca odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna do korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1, właściciel nieruchomości może żądać odpowiedniego wynagrodzenia w zamian za ustanowienie służebności przesyłu.

Uczestnik postępowania podniósł zarzut zasiedzenia służebności gruntowej polegającej na korzystaniu z trwałego urządzenia, tj. słupów i linii elektrycznych, przebiegających w obszarze nieruchomości wnioskodawczyni z dniem 29 września 1988 roku na rzecz Skarbu Państwa.

Sąd Rejonowy podkreślił, iż Sąd Najwyższy wielokrotnie wypowiedział się w kwestii dopuszczalności ustalenia faktu nabycia prawa przez zasiedzenie w innej sprawie niż w postępowaniu o zasiedzenie. Możliwość taką - w sytuacji, gdy ustalenie tego faktu nie jest przedmiotem sprawy, lecz stanowi jedynie przesłankę rozstrzygnięcia - dopuścił nie tylko Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 10 lutego 1951 roku, sygn. ŁC 741/50, OSN 1951, nr 1, poz. 2, ale również w późniejszych orzeczeniach (por. m.in. wyrok SN z dnia 12 grudnia 2008 roku, sygn. II CSK 389/08, uzasadnienia uchwał SN: z dnia 20 marca 1969 roku, sygn. III CZP 11/69, OSNCP 1969, z. 12, poz. 210, oraz z dnia 21 października 1994 roku, sygn. III CZP 132/94, OSNC 1995, nr 2, poz. 35).

Wprowadzona do kodeksu cywilnego z mocą od dnia 3 sierpnia 2008 roku regulacja służebności przesyłu (art. 305¹-305⁴ k.c.) przesądziła jednoznacznie dopuszczalność zasiedzenia przez przedsiębiorcę, w skład przedsiębiorstwa którego wchodzi urządzenia przesyłowe w rozumieniu art. 49 § 1 k.c., służebności polegającej na możliwości korzystania w oznaczonym zakresie z określonej nieruchomości w sposób niezbędny do korzystania z tych urządzeń zgodnie z ich przeznaczeniem - nazwanej właśnie służebnością przesyłu. Również przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści takiej służebności (m. in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2008 roku w sprawie sygn. II CZP 89/08, Lex nr 458125 Biuletyn SN 2008/10/7

Zgodnie z treścią art. 305⁴ k.c., do służebności przesyłu stosuje się odpowiednio przepisy o służebnościach gruntowych, a więc m. in. art. 292 k.c. stanowiący, że służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko wtedy, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie stosuje się odpowiednio. Na podstawie art. 172 k.c. posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze (zasiedzenie). Po upływie 30 lat posiadacz samoistny nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze. Równocześnie następuje utrata prawa własności przez dotychczasowego właściciela. Zasiedzenie jest sposobem nabycia prawa ex lege i następuje z upływem terminu zasiedzenia. Potwierdza to teza wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 27 czerwca 2008 roku, sygn. akt I ACa 339/08 „Upływ terminu zasiedzenia pociąga za sobą nabycie własności nieruchomości z mocy samego prawa. Orzeczenie sądu odnoszące się do tej kwestii ma charakter deklaratoryjny”. Z przepisu tego wynika, że aby możliwe było nabycie własności nieruchomości przez zasiedzenie, konieczne jest wystąpienie przynajmniej

dwóch elementów, tj. posiadanie nieruchomości jak właściciel oraz odpowiednio długi okres jej posiadania. Dobra wiara nie jest konieczna do zasiedzenia, jednakże skraca okres potrzebny do zasiedzenia nieruchomości. Zatem do ustalenia zasiedzenia służebności konieczne jest ustalenie, iż posiadacz służebności przez wymagany ustawą okres czasu posiadał służebność i czy korzystał przy tym z trwałego i widocznego urządzenia.

W toku postępowania Sąd Rejonowy ustalił, że urządzenia elektroenergetycznej – napowietrznej linii energetycznej średniego i niskiego napięcia oraz stacji transformatorowej - zostały oddane do eksploatacji w dniu 28 września 1968 roku. Od tego też czasu istnieje zatem na nieruchomości wnioskodawczyni trwałe i widoczne urządzenie. Nie ulega wątpliwości, że widoczne i trwałe urządzenie – słupy i linie – są urządzeniem w rozumieniu art. 292 k.c. W związku z tym, iż przez cały okres istnienia linii energetycznej wykorzystywana jest ona do przesyłu energii elektrycznej, zatem należy uznać, iż linia ta jest trwałym i widocznym urządzeniem z którego korzystał zakład energetyczny. Korzystanie z przedmiotowych linii objawia się w wykorzystywaniu jej do stałego przesyłu energii elektrycznej. Tym samym czynności podejmowane przez uczestnika i jego poprzedników prawnych niewątpliwie świadczą o fakcie ciągłego i nieprzerwanego korzystania w myśl art. 292 k.c. z trwałego i widocznego urządzenia, jakim jest linia średniego i wysokiego napięcia. Fakt eksploatacji, korzystania przez uczestnika oraz jego poprzedników prawnych z linii przesyłowych nie był kwestionowany przez wnioskodawczynię. Bezspornym jest, że linia średniego i niskiego napięcia oraz słupy elektryczne w okresie od dnia oddania do użytku spornych linii przesyłowych, tj. od 28 września 1968 roku do 1 lutego 1989 roku, poprzednicy prawni uczestnika jako przedsiębiorstwo państwowe, niewątpliwie władały mieniem państwowym, ale czyniły to w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa.

Sąd Rejonowy ustalił także, iż stosownie do art. 172 k.c., do zasiedzenia służebności gruntowej wymagany jest upływ oznaczonego przez ustawodawcę czasu posiadania służebności. Bieg zasiedzenia służebności mógł rozpocząć się dopiero z chwilą od dnia przystąpienia przez posiadacza do korzystania takiego urządzenia. Jak wynika z protokołu, słupy i linie zostały podłączone w dniu 28 września 1968 roku, co świadczy o tym, że wówczas zostały w całości podłączone do napięcia, a więc tym samym doszło do ich eksploatacji i wykorzystania do przesyłu energii. Z praktyki wiadomym jest, że skoro linia została oddana do użytku, to następuje niezwłoczne jej podłączenie, a więc tym samym jej eksploatacja zgodnie z jej przeznaczeniem. Chwila ta decyduje również o dobrej lub złej wierze posiadacza, co ma wpływ na wymagany przez prawo okres posiadania, aby zasiedzenie było prawnie skuteczne. Zatem Sąd I instancji przyjął, że od dnia 28 września 1968 roku należy liczyć bieg terminu zasiedzenia, a uczestnika należy postawić w kategorii osób posiadających nieruchomość w złej wierze. Zgodnie z treścią art. 172 k.c. w brzmieniu obowiązującym sprzed nowelizacji k.c. wprowadzonej ustawą z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, która weszła w życie w dniu 1 października 1990 roku, do zasiedzenia wymagany był termin dziesięcioletni przy przyjęciu dobrej wiary i dwudziestoletni przy przyjęciu złej wiary. W art. 9 ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku wyraźnie wskazano, iż do zasiedzenia którego bieg rozpoczął się przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku stosuje się od tej chwili jej przepisy. Innymi słowy, z art. 9 ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku wynika jednoznacznie, że jeśli termin zasiedzenia upłynął przed 1 października 1990 roku, to stosuje się przepisy dotychczasowe, a więc art. 172 § 1 k.c. w brzmieniu sprzed 1 października 1990 roku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 listopada 1990 roku, sygn. III CKN 438/98). W przedmiotowej sprawie powołany przepis znajdzie zastosowanie zważywszy, iż początkowy termin biegu okresu zasiedzenia, jak to wynika z załączonych dokumentów, to data 28 września 1968 roku. Powyższe potwierdza teza postanowienia Sądu Najwyższego z 2 września 1993 roku, sygn. II CRN 89/93 „Do przypadków zasiedzenia które nastąpiło przed wejściem w życie ustawy nowelizującej (1 X 1990 roku) będą miały zastosowanie 10-letni i 20-letni okresy posiadania, przewidziane w art. 172 k.c. w brzmieniu obowiązującym przed tą datą”.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Rejonowy ustalił, że w przedmiotowej sprawie upływ terminu zasiedzenia nastąpił w dniu 28 września 1988 roku na rzecz Skarbu Państwa.

W niniejszej sprawie, w okresie od dnia oddania do użytku linii przesyłowej średniego i niskiego napięcia posiadaczem służebności byli poprzednicy prawni uczestnika. Właścicielem urządzeń przesyłowych był wówczas Skarb Państwa. W związku z powyższym należy odnieść się do zasady jednolitej własności państwowej, wyrażonej w art. 128 k.c. (w pierwotnym brzmieniu, zmienionym ustawą z dnia 31 stycznia 1989 roku o zmianie ustawy - kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11). Przepis ten, obowiązujący do dnia 1 lutego 1989 roku stanowił, że socjalistyczna własność

ogólnonarodowa przysługuje niepodzielnie Państwu (§ 1), zaś w granicach swej zdolności prawnej państwowe osoby prawne wykonują w imieniu własnym względem zarządzanych przez nie części mienia ogólnonarodowego uprawnienia płynące z własności państwowej (§ 2). Na tym tle przyjmowano, że jeżeli przedsiębiorstwo państwowe spełniło przesłanki do nabycia własności przez zasiedzenie, własność nieruchomości pod rządami art. 128 k.c. w jego ówczesnym brzmieniu nabywało Państwo, a nie przedsiębiorstwo państwowe, posiadające osobowość prawną. Dopiero z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 roku, państwowe osoby prawne uzyskały zdolność prawną w zakresie nabywania składników majątkowych na własność. W uzasadnieniu wyroku z dnia 15 kwietnia 1966 roku, sygn. akt I CR 80/66 (OSNCP 1967/2/24) Sąd Najwyższy wskazał, że zasada jednolitego funduszu własności państwowej odnosi się nie tylko do własności, ale również do innych praw majątkowych, a ponadto także do posiadania. Według powszechnego rozumowania tej zasady państwowe osoby prawne wykonywały jedynie tzw. zarząd operatywny powierzonym mieniem rozumianym w ten sposób, iż z jednej strony państwowe osoby prawne podlegały ogólnemu kierownictwu Państwa, ale w stosunkach z osobami trzecimi miały takie uprawnienia jak właściciel (zob. uchwała SN z 16 października 1961 roku, sygn. akt I Co 20/61, OSNC 1962/2/41). Niemniej jednak to Skarb Państwa mógł być uznany za samoistnego posiadacza nieruchomości w rozumieniu art. 172 k.c., a państwowe osoby prawne nie mogły nabywać przez zasiedzenie własności czy innych praw rzeczowych dla siebie, ale dla Skarbu Państwa. Wynika to z faktu, że państwowa osoba prawna nie mogła przeciwstawić swych uprawnień wynikających z zarządzania tym mieniem przeciwko Skarbowi Państwa. Korzystanie więc przez przedsiębiorstwo państwowe z nieruchomości w sposób odpowiadający treści służebności prowadzące do zasiedzenia służebności gruntowej przed dniem 1 lutego 1989 roku stanowiło podstawę do nabycia tej służebności przez Skarb Państwa (zob. uchwała SN z 22 października 2009 roku, sygn. akt III CZP 70/90, OSNC 2010/5/64). W istocie więc w okresie do 1 lutego 1989 roku samoistnym posiadaczem nieruchomości (czy też innych praw rzeczowych) mógł być jedynie Skarb Państwa, a nie przedsiębiorstwo państwowe, które w imieniu Skarbu Państwa władało tym mieniem.

W okresie od 28 września 1968 roku do 1 lutego 1989 roku poprzednicy prawni uczestnika korzystali z nieruchomości władnącej i zarazem ze służebności gruntowej w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa. Zatem skoro służebność gruntowa jest związana z własnością nieruchomości władnącej, stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu może nastąpić na rzecz Skarbu Państwa.

Dokonując oceny prawnej ustalonych w niniejszej sprawie okoliczności faktycznych, uznając jednocześnie podniesiony przez uczestnika zarzut zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treścią obecnej służebności przesyłu za uzasadniony, Sąd Rejonowy orzekł jak w pkt 1 postanowienia. O kosztach postępowania Sąd ten orzekł w pkt 2 postanowienia stosownie do art. 520 § 2 k.p.c.

Apelację od powyższego postanowienia złożyła wnioskodawczyni, zaskarżając je w całości, zarzucając:

1. mający wpływ na treść rozstrzygnięcia błąd w ustaleniach faktycznych, przyjęty za podstawę postanowienia, a polegający na przyjęciu, że bieg zasiedzenia służebności mógł rozpocząć się dopiero z chwilą od dnia przystąpienia przez posiadacza do korzystania z urządzenia i ostatecznie przyjęciu tej daty za początek biegu terminu zasiedzenia,
2. przyjęcie przez Sąd I instancji, że bieg zasiedzenia rozpoczął się przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku i uznanie, że upłynął przed tą datą termin zasiedzenia służebności,
3. błędnie uznanie Skarbu Państwa za posiadacza samoistnego.

W oparciu o powyższe zarzuty apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia w całości i uwzględnienie wniosku w całości albo ewentualnie o uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu, a ponadto o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Uczestnik postępowania (...) S.A. w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od wnioskodawczyni na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni okazała się bezzasadna.

Ustalenia faktyczne Sądu I instancji nie budzą żadnych wątpliwości, stąd te ustalenia - jak i wywody prawne poczynione przez Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, Sąd odwoławczy w pełni podziela i przyjmuje za podstawę własnego rozstrzygnięcia.

Wbrew stanowisku apelujących, Sąd I instancji nie dopuścił się żadnych uchybień, które musiałyby skutkować koniecznością uchylenia lub zmiany zaskarżonego orzeczenia.

Odnosząc się do zarzutów apelacji kwestionujących ustalenie, że upływ terminu zasiedzenia nastąpił w dniu 28 września 1988 roku, należy wskazać, iż z dokumentów przedstawionych przez uczestnika wynika, że słupy i linia znajdujące się na nieruchomości wnioskodawczyni zostały oddane do eksploatacji w dniu 28 września 1968 roku, a więc od tej daty urządzenia te zaczęły być wykorzystywane do przesyłu energii przez poprzedników prawnych uczestnika. Od tej daty należy zatem liczyć bieg terminu zasiedzenia. Jak też wskazał Sąd Rejonowy, zgodnie z treścią art. 172 k.c. w brzmieniu obowiązującym sprzed nowelizacji k.c. wprowadzonej ustawą z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, do zasiedzenia wymagany był termin dziesięcioletni przy przyjęciu dobrej wiary i dwudziestoletni przy przyjęciu złej wiary. W art. 9 ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku wyraźnie wskazano, iż do zasiedzenia którego bieg rozpoczął się przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku (tj. przed 1 października 1990 roku), stosuje się od tej chwili jej przepisy. Z art. 9 ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku oraz postanowienia Sądu Najwyższego z 2 września 1993 roku, sygn. II CRN 89/93 wynika, że jeśli termin zasiedzenia upłynął przed 1 października 1990 roku, to stosuje się przepisy dotychczasowe, a więc art. 172 § 1 k.c. w brzmieniu sprzed 1 października 1990 roku (20-letni termin zasiedzenia przy posiadaniu w złej wierze). W przedmiotowej sprawie początkowy termin biegu okresu zasiedzenia to data 28 września 1968 roku. Przy przyjęciu zatem złej wiary, termin zasiedzenia upłynął w dniu 28 września 1988 roku.

Niezasadny okazał się także zarzut polegający na uznaniu przez Sąd I instancji Skarbu Państwa za posiadacza samoistnego i powoływanie się w tym celu na treść wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2009 roku, sygn. akt IV CSK 291/2009, który z tak sformułowanym zarzutem nie koreluje. W wyroku tym Sąd Najwyższy stwierdził bowiem, że przedsiębiorstwa państwowego (nie Skarbu Państwa) nie można uznać w okresie do 1 lutego 1989 roku za samoistnego posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej. Kwestia ta w niniejszej sprawie nie była zaś sporna. Zauważyć należy, iż w niniejszej sprawie uczestnik wniósł o stwierdzenie zasiedzenia służebności na rzecz Skarbu Państwa, nie swoją. W uzasadnieniu powołanego wyroku Sąd Najwyższy stwierdził zaś, że w okresie przed wejściem w życie nowelizacji kodeksu cywilnego znoszącej zasadę tzw. jednolitej własności państwowej, czyli przed dniem 1 lutego 1989 roku państwowe osoby prawne (w tym przedsiębiorstwa państwowe) wykonywały uprawnienia związane z własnością nieruchomości wprawdzie we własnym imieniu, ale na rzecz Skarbu Państwa, jako jedyne go dysponenta własności państwowej. Dlatego też skutki prawne związane z posiadaniem w tamtym okresie przez przedsiębiorstwo państwowe nieruchomości mogły powstać tylko na rzecz Skarbu Państwa, a nie na rzecz tego przedsiębiorstwa. Okoliczności takie przyjął też Sąd I instancji w niniejszej sprawie, ustalając, iż zasiedzenie nastąpiło w 1988 roku na rzecz Skarbu Państwa.

Jednocześnie podkreślić trzeba, że przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności trzeba mieć na uwadze, że zgodnie z art. 292 k.c. do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie stosuje się przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie jedynie odpowiednio. Tym samym posiadania prowadzącego do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie nie należy utożsamiać z posiadaniem prowadzącym do nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości. Zgodnie z art. 352 k.c., kto faktycznie korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności, jest posiadaczem służebności, a do posiadania służebności przepisy o posiadaniu rzeczy stosuje się tylko odpowiednio. Przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność. Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia wskazał zaś na okoliczności, które

ewidentnie świadczą o posiadaniu przez Skarb Państwa terenu zajętego pod urządzeniami energetycznymi w sposób odpowiadający treści służebności (np. wejścia w celu konserwacji urządzeń).

Zasadnie zatem Sąd Rejonowy przyjął, że do ziszczenia się przesłanek prowadzących do zasiedzenia doszło w okresie sprzed daty 1 lutego 1989 roku, co oznacza, że to Skarb Państwa nabył przez zasiedzenie służebność przesyłu.

Z omówionych powyżej względów nie może być też mowy o naruszeniu przepisu art. 176 § 1 k.c., w myśl którego jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania, obecny posiadacz może doliczyć do czasu, przez który sam posiada, czas posiadania swego poprzednika; jeżeli jednak poprzedni posiadacz uzyskał posiadanie nieruchomości w złej wierze, czas jego posiadania może być doliczony tylko wtedy, gdy łącznie z czasem posiadania obecnego posiadacza wynosi przynajmniej lat trzydzieści. Oznacza to, że doliczenie czasu posiadania poprzednika jest możliwe tylko wtedy, gdy zasiedzenie na rzecz poprzedniego posiadacza jeszcze nie nastąpiło. Samoistny posiadacz nie może bowiem doliczyć sobie czasu posiadania właściciela, a z taką sytuacją mamy do czynienia w realiach rozpoznawanej sprawy (tak też wyrok SA w Łodzi z dnia 17 października 2013 roku, sygn. I ACa 482/13, LEX nr 1388857).

Inną zaś kwestią jest wykazanie następstwa prawnego uczestnika w zakresie nabycia od Skarbu Państwa służebności gruntowej, którą ten zasiedział z dniem 28 września 1988 roku. Jak wynika z uzasadnienia wyroku Sądu I instancji, uczestnik tą okoliczność wykazał, a zresztą wnioskodawczyni okoliczności tej w treści apelacji nie kwestionuje.

Bezpodstawny jest także pogląd skarżącej, sugerujący (gdyż wprost apelująca takiego zarzutu nie sformułowała), że z uwagi na uwarunkowania polityczne nie mogła ona skutecznie przeciwstawiać się wykonywaniu posiadania służebności przesyłowej, co było równoznaczne z zaistnieniem stanu siły wyższej, skutkującym zawieszeniem ewentualnego biegu zasiedzenia. Jak bowiem wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale całej Izby Cywilnej z dnia 26 października 2007 roku, sygn. III CZP 30/07 (OSNC 2008, nr 5, poz. 43), niemożność dochodzenia roszczeń w okresie przed 1989 roku z przyczyn politycznych powinna być wykazana w sposób zindywidualizowany, a nie ograniczać się do ogólnikowych twierdzeń samego zainteresowanego, gdyż w konsekwencji prowadziłyby to do nadmiernej, a tym samym niedopuszczalnej subiektywizacji w pojmowaniu siły wyższej. Apelująca nie wykazała zaś, aby ona lub jej poprzednicy prawni bezskutecznie próbowali dochodzić swoich roszczeń w okresie do 1989 roku, a pismo wzywające do usunięcia urządzeń elektroenergetycznych zostało wystosowane do uczestnika dopiero w 2012 roku (a więc po nabyciu służebności przesyłu przez Skarb Państwa). Także apelacja takich argumentów, poza powołaniem się na treść orzeczenia Sądu Najwyższego o odmiennym stanie faktycznym i prawnym, nie dostarcza. Sam natomiast fakt władania nieruchomością wnioskodawczyni przez Skarb Państwa, z uwagi na przedstawione powyżej rozważania, nie może automatycznie prowadzić do uznania, że apelująca nie mogła skutecznie dochodzić wydania nieruchomości.

Wobec powyższych rozważań i z mocy art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. apelację jako bezzasadną należało oddalić.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 2 k.p.c. oraz § 7 pkt 3 i § 12 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 490).

Iwona Przyłębska-Grzybowska Aleksandra Bolczyk Iwona Złoty